

De klassieke wereld in 52 ontdekkingen

Robert Duthoy

Waren er vrouwelijke artsen in de klassieke oudheid en genoten zij waardering? Verwijst de term keizersnede naar Caesar? Hoe geraakte de Pythia te Delphi in trance? Dateren de huidige olijfbomen in de hof van Olijven nog uit de tijd van Jezus? Kan de Lijkwade van Turijn de lijkwade van Jezus van Nazareth geweest zijn? Moeten de Elgin Marbles terug naar Griekenland? Is de gezichtsreconstructie van de Heilige Nicolaus (Sinterklaas) overtuigend? Waarom is het Romeinse beton duurzamer dan modern beton? Welke onvermoede kenmerken bezit de omphalossteen te Delphi? Hoe slaagden de Myceners erin met uiterste precisie zegelstenen te priegelen zodat ze details vertonen die niet met het blote oog zichtbaar zijn? Ging de Romeinse wereld ten onder aan loodvergiftiging? Hoe slaagden de Oude Egyptenaren erin een teenprothese te vervaardigen die een loopcomfort verzekerde dat dit van de moderne protheses evenaart? Waaruit bestond het Romeinse tafelbestek en hoe zag de Romeinse voorloper van het "Zwitserse zakmes" eruit? Hoe gingen de Romeinen tandbederf tegen? Hadden de eerste christenen een ander eetpatroon dan hun heidense tijdgenoten met meer vis op het menu? Reisdten de Fenicische vrouwen mee naar de nieuwe nederzettingen in de Mediterrane wereld? Dienden ook de Scythische vrouwen in de alomgevreesde Scythische ruitelij? Hoe kwamen twee Chinezen terecht in het Romeinse Londen? Dit zijn maar enkele van de vele tientallen vragen waarop Leonard Rutgers in dit boek een omstandig antwoord poogt te geven. Rode draad bij al die vragen is dat de archeologie een prominente rol speelt bij het zoeken naar een antwoord.

Zoals het op de achterzijde van de kaft terecht is geformuleerd "neemt dit rijkgeïllustreerde boek de lezer mee op een fascinerende ontdekkingsreis langs een groot aantal bekende en minder bekende etappes in de geschiedenis van de antieke wereld". De antieke wereld wordt daarbij ruimer opgevat dan de Grieks-Romeinse. Ook Egypte, de Feniciers, de Scythen en de christelijke oudheid komen aan bod terwijl in de laatste vier hoofdstukken het voortleven van de oudheid in de 16de, 17de, en 19de eeuw ter sprake komt. Zoals de titel al laat vermoeden bevat het boek 52 hoofdstukjes van een vijftal bladzijden waarin het aangesneden onderwerp of de gestelde vraag op een dermate vlot leesbare en deskundige wijze wordt behandeld dat het zowel voor de specialist als voor de belangstellende leek (voor wie het boek in de eerste plaats is geschreven) boeiende lectuur biedt. In de inleiding verwoordt de auteur zijn opzet als volgt: ' ga ik op zoek naar de verhalen achter archeologische ontdekkingen, zowel de bekende als de minder bekende.

Soms gaat het over nieuwe vondsten. Soms over nieuwe inzichten bij bestaande vondsten. Soms over verhalen om de vondsten heen, zoals in de hoofdstukken over list en bedrog. En meer dan eens gaat het gewoonweg over de verwondering die al deze vondsten bij moderne toeschouwers teweegbrengt. Verwondering over technische hoogstandjes. Verwondering over de relevantie van de oudheid voor de wereld van nu. En natuurlijk verwondering over de historische sensatie en de tijdloze schoonheid die je plotseling kan overvallen ". Omdat daarbij de archeologie centraal staat wijst de auteur in de inleiding ook op de geweldige en ingrijpende transformatie die deze wetenschap in de laatste halve eeuw heeft ondergaan. De nieuwe inzichten die hieruit zijn voortgekomen heeft de auteur in zijn opstellen verwerkt zodat de lezer meteen geïnitieerd wordt in heel wat aspecten van de moderne archeologie. En dit alles op een manier die de lectuur van dit boek tot een onverdeeld genoegen maakt.

Het zou ons te ver leiden en het bestek van een boekbespreking te buiten gaan, hier alle 52 behandelde onderwerpen op te sommen, laat staan te bespreken. Wel vermeld ik, om een idee te geven van de verscheidenheid aan behandelde onderwerpen, de titels van de acht rubrieken waaronder de 52 hoofdstukjes geordend zijn: Klassieke kunst (6 opstellen), Sterke vrouwen (6 opstellen), Bijbelse perikelen (5 opstellen), List en bedrog (5 opstellen), Uitvindingen en ontdekkingen (14 opstellen), Gezondheid (6 opstellen), Migratie (6 opstellen), Hoe de oudheid voortleeft (4 opstellen). Tot de vele onderwerpen die daarbij aan bod komen behoren o.m.: de sport-bh's van de Romeinse dames, de lotgevallen van de nu spoorloze Aleppo-codex (tot aan de vondst van de Dode Zeerollen de oudste en meest betrouwbare Bijbeltekst ter wereld), de succesvolle zoektocht naar de bij een kraak in de Villa Giulia geroofde stukken, de vondst van de eerste Romeinse houten toiletbril, het mysterie van het Antikythera-mechanisme '(s werelds oudste computer), de omstandigheden waarin de Romeinen in 378 bij Adrianopel hun grootste militaire nederlaag leden, enz.

Telkens weer slaagt Rutgers erin van ieder hoofdstuk een smeug en vaak zelfs spannend verhaal te maken dat met verve verteld wordt en waarin, vertrekkend vanuit de actualiteit, behalve informatie, ook inzicht geboden wordt. Leerkrachten geschiedenis vinden hier een rijke goudmijn aan verhalen waarmee ze hun lessen, niet alleen over de klassieke oudheid, kunnen kruiden en er zeker van mogen zijn dat ze daarbij de aandacht en belangstelling van hun leerlingen zullen weten te wekken. Kortom, een aanrader.

Leonard Rutgers, De klassieke wereld in 52 ontdekkingen. Amsterdam, Uitgeverij Balans 2018. 263 blz. 21,99 €.